

THE FUTURE INDICATIVE PARADIGM IN ROMANIAN LANGUAGE OF THE 16TH, 17TH, 18TH CENTURIES AND NOWADAYS

Larisa Bulai, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: The structure of the Romanian Future tense has known different forms from the very first written texts dated back in the 16th century and until the end of the period of language evolution in the 18th century. In Modern Romanian language, this verbal tense presents more forms and each form of the Future tense has an analytical structure which may be constructed with diverse auxiliaries like "a vrea", "a voi" or "a avea" as well as with variants of these auxiliaries (obtained from the aphaeresis of the initial letter "v"). In Old Romanian language there were variations in using one or another form of this verbal tense. We will analyse this variation and we will conclude on the predominance in texts belonging to the period contained between the 16th and the 18th century. The result will be compared with the situation in the present-day Romanian language in order to observe the general evolution of the paradigm of the Future tense in Romanian language.

Keywords: *Romanian Future tense, Old Romanian Language, Modern Romanian Language, evolution, analytical structure.*

Introducere:

Lucrarea de față prezintă situația structurilor care constituiau paradigma timpului viitor în limba română veche și a celor care constituie această paradigmă în limba română modernă. Vom observa modul analitic de construcție a fiecărei structuri specifice timpului viitor, acestea fiind exclusiv structuri compuse cu ajutorul unui auxiliar și al unui verb de conjugat la infinitiv sau conjunctiv. Analizând diacronic situația structurilor paradigmei timpului viitor din perioada secolelor al XVI-lea – al XVIII-lea, dar și de astăzi, putem observa preferința limbii române pentru unele structuri în defavoarea altora în fiecare perioadă, dar și evoluția formelor acestui timp verbal pe parcursul intervalului investigat.

1. Viitorul I:

Paradigma *viitorului* se concretizează prin mai multe structuri, toate analitice, compuse, menționate de majoritatea autorilor de gramatici din perioada de debut a acestui tip de lucrări științifice.

Denumirea oferită acestui timp verbal nu este foarte diferită de la un autor la altul. Întâlnim astfel structuri de *viitor I* sub numele de *fiitoriu* (*neexactu*) (Loga 1821: 89; Câmpeanu 1848: 94), *futuru(m)* sau *fietoriu* (Șincai 1805: 50; Loga 1821: 89; Cipariu 1855: 43; Cipariu 1866: 179), *fiitorul I* (Manliu 1880: 99) sau *Denique Tempus Futurum* (Alexe 1826: 78).

Structură și utilizare

Construcția alcătuită din auxiliarul *a vrea* și infinitiv scurt este frecventă în textele analizate, în perioada veche fiind prezentă uneori în structuri unde a fost înlocuită ulterior de alte timpuri (de exemplu de prezentul indicativ pentru acțiuni viitoare mai apropiate de momentul vorbirii sau cu un moment de desfășurare cunoscut).

Timp exclusiv analitic, *viitorul I* prezintă forme cu auxiliar flexibil, în funcție de persoană și număr. În exemplele selectate pentru persoana I singular, se remarcă „formele cu *voi(u) - infinitiv* sau *infinitiv + voi(u)*” (Frâncu 2009: 115), inversiunea dintre auxiliar și verb principal fiind frecventă în limba secolului al XVI-lea:

1.1. Secolul al XVI-lea

Oferim spre exemplificare următoarele fapte de limbă română veche:

„Până cându *voiu fi* întru voi, până cându vă *voiu răbda*?” (Coresi 1581: 76).

„Iară de *voi făgădui* vreun bine, să nu fiți fără de grije pentru făgăduința.” (Coresi 1581: 214).

„Veniți cătră mine toți usteniții și îngreioații, și eu *răposa-voi* pre voi!” (Coresi 1581: 5).

„Dereptu aceaia îndrăzniți, că cu voi *fi-voiu* împreună până în vecie” (Coresi 1581: 130).

Textele secolului al XVI-lea furnizează fapte de limbă care atestă existența unei variante speciale a auxiliarului *a vrea* pentru persoana a II-a singular, aflat atât în poziție antepusă, cât și în poziție postpusă verbului de conjugat:

„auxiliarul *a vrea* are în toate variantele literare numai forma mai apropiată de etimon *veri* (lat. *velis*) cu varianta *ver*, cu excepția variantei din Banat-Hunedoara, care prezintă alături de această formă și forma nouă, *vei*, impusă de normele limbii literare” (Frâncu 2009: 115):

Oferim următoarele exemple selectate din textele analizate în această lucrare:

„Până cicea *veni-veri* și *nu veri* mai treace” (Coresi 1581: 267).

„avuție *veri avea* în vistiariu în ceriure” (Coresi 1581: 288).

Paradigma *viitorului I* prezintă structuri diverse construite cu auxiliare diferite și cu forme diferite ale verbului de conjugat,

„1) cu auxiliarul *a vrea* la prezent, urmat sau precedat de infinitiv (...); 2) forme de tipul *am a cânta* (...); 3) forma de tipul *am să cînt*, rezultată din forma de tipul *am a cînta*, prin înlocuirea infinitivului prin conjunctiv” (Frâncu 2009: 115).

Aceste structuri alternează în limba secolului al XVI-lea, coexistând uneori chiar și în aceeași frază. Exemplele enumerate în cele ce urmează ilustrează alternanța continuă, în text, a acestor trei structuri temporale de *viitor*:

„«Cine *va veni* cătră mine, *nu-l voiu scoate* afară». Și: «Bucurie *fi-va* la ceriu de un omă păcătosă ce se pocăiaște!»” (Coresi 1581: 5).

„acicea de *veri lăcui* bine, iară acolo, întru împărăția ceriului, tu *veri fi* moșteană” (Coresi 1581: 5).

„neștiindă că, s'amă fi și mai derepți de toți, e alalții *vămu osândi*, vinovați osândeei *fi-vămă*” (Coresi 1581: 18).

„că și adoara *se vrea întoarce* într'ânsulă” (Coresi 1581: 81).

„nu căce că-lă *vrea putea* da acelă duhă necurat pre moarte” (Coresi 1581: 81).

„*da-voră* elă, și *ucide-voră* elă; și a treia zi *învie-va*” (Coresi 1581: 88).

„Ce *va amu fi* noao?” (Coresi 1581: 201).

„Doamne, de *va durmi*, mântuitu *va fi*.” (Coresi 1581: 95).

„iară deaca *veri îmbătrâni*, tu *te veri pocăi*.” (Coresi 1581: 74).

„Așa *are a face* voao părintele meu alu ceriului, de nu *veți lăsa* cineșu vecinului său den inimile voastre greșalele lui” (Coresi 1581: 287).

„Ia să socotimu amu cumu *are a ne fi*, cându nici cunoscuții, nici liubovnicii iubimu” (Coresi 1581: 340).

„iară de alalți frați ce pieru uită-șu, nici o drăznire *n'are a strânge* cătră Dumnezeu.” (Coresi 1581: 341).

„sântu unii de aceștea ce stau acicea, ce *n'au a gusta* moarte, până *voru vedea* împărăția lu Dumnezeu, viindu în tărie” (Coresi 1581: 75).

„Dă-mi ceasta de acmu, iară lu Dumnezeu *veri da ceaia ce va să fie*” (Coresi 1581: 74).

„Și aceștea mainte *va să-i judece*, că cu nevoe *va să fie* creștiniloru” (Coresi 1581: 40).

„Și de vămu putea răbda, atunce *avea-vămu a auzi* strigându-ne și grăindu-ne” (Coresi 1581: 270).

În ceea ce privește structura de *viitor* construită cu auxiliarul *a avea* la prezent și infinitivul prepozițional, Constantin Frâncu menționează că

„Viitorul de tipul *am a cânta* este mai puțin frecvent, dar se întâlnește în tot felul de texte. Formația *avea* o pronunțată valoare modală, exprimând probabilitatea sau posibilitatea” (Frâncu 2009: 117).

Oferim spre exemplificare:

„Voi amu, feciorii lu Zevedeiu, *a mărturisi aveți* pentru mine, și pentru dreptate *aveți a muri*.” (Coresi 1581: 90-91).

„Cine va creadeîntru mine, *n'are a muri* în vecie” (Coresi 1581: 98).

„Și aiurea grăiaște că «cine va păzicuvintele mele, moarte *n'are a vedea* în vecie».” (Coresi 1581: 98).

Constantin Frâncu menționează că „mai frecventă este construcția cu *a vrea* + conjunctivul, care primește și valoare de viitor”, în defavoarea construcției de „viitor popular” de tipul *am să fac* (Frâncu 2009: 117), exemplele fiind numeroase, am selectat următoarele:

„ceaia ce *va să fie*, ce o știa Dumnezeu” (Coresi 1581: 39).

„să ne izbăvimă de aceale temnițe, ce *voră să fie*” (Coresi 1581: 43).

„începu loră grai ce *vrea* lui *să fie*” (Coresi 1581: 88).

„Dă-mi ceasta de acmu, iară lu Dumnezeu *veri da ceaia ce va să fie*.” (Coresi 1581: 74).

„Ce-i vrea fi lui a fugi și a se apăra de ce spunea elu că *va să se tâmple* lui” (Coresi 1581: 84).

După cum se deduce din exemplele enumerate mai sus, forma cea mai frecventă de *viitor* din secolul al XVI-lea este cea construită cu „auxiliarul *a vrea* la prezent urmat sau precedat de infinitiv (*voi(u) cânta* <lat *voleo cantare* sau *cânta-voi(u)*)” (Frâncu 2009: 115). Auxiliarul prezintă, în perioada secolului al XVI-lea, următoarea paradigmă: „*voi(u), vei* (și *veri*); *va*, foarte rar și *a; vom(u), și văm(u), dar, rar, și vrem; veți* (și *văți*), dar, rar, și *vreți; vor* (și, sporadic *or*)” (Frâncu 2009: 115). Totuși, am observat că această formă alternează frecvent cu celelate structuri analitice de *viitor* prezente în textele secolului al XVI-lea.

1.2. Secolul al XVII-lea

În secolul al XVII-lea, structurile de *viitor I* apar în cele mai dese cazuri cu auxiliarul antepus, cea mai frecventă formă fiind înregistrată cea cu auxiliarul *a vrea* în varianta literară (*voi, vei, va, vom, veți, vor*), ca în exemplele:

„*voiu scrie* pe leaspezi cuvintele care era pre leaspezile ceale dentîiu” (BB, *Ieș*, 34, 1).

„și cuiuburi *vei face* în sicriiu, și-l *vei zmoli*” (BB, *Fac*, 6, 14).

„în frica Dumnezăului nostru *veț merge*” (BB, *Nee*, 5, 9).

„Pentru că nu vă *veți închina* la alți dumnezei” (BB, *Ieș*, 34, 14).

„Fi-i-vatruda ne'ncetată - Că la iad nu *va fi* plată - Acolo *n'a vedea* moarte - Să gîndească că-l *va scoate*” (Dosoftei 1673: 160).

Înregistrăm rar și forme cu auxiliarul postpus, situație moștenită din secolul anterior, unde era mult mai frecventă:

„*Fi-i-va* truda ne'ncetată - Că la iad nu *va fi* plată” (Dosoftei 1673: 160).

Identificăm și structuri de *viitor* construite cu auxiliarul *a vrea* și conjunctivul verbului de bază:

„Ce bleasteme pre ea cel ce bleastemă ziua aceea, cela ce *va să prinză* chitosul cel mare!” (BB, *Iov*, 3, 8).

1.3. Secolul al XVIII-lea

În secolul al XVIII-lea, *viitorul I* prezintă, aproape exclusiv, forme cu auxiliar antepus infinitivului. Cea mai frecventă structură utilizată în această perioadă este cea construită cu auxiliarul *a vrea* și infinitivul scurt al verbului de conjugat. Oferim câteva exemple sugestive:

„Nepriceperea minții mele îi *voiu asemîna* cu cei doi luminători mari” (Ivireanul 1972: 57).

„Veniți după mine și *voiu face* pre voi păscari de oameni” (Ivireanul 1972: 3).

„Căroră *veți lăsa* păcatele, lăsate *vor fi* și căroră *veți ținea*, ținute *vor fi*” (Ivireanul 1972: 99).

Se înregistrează și situații în care verbul de conjugat precede auxiliarul, ca în exemplele:

„și-l *va scula* pre el Domnul, măcar și păcatele de *va fi* făcut *erta-se-vor*/lui” (Ivireanul 1972: 375).

Înregistrăm și structuri de *viitor* construite cu auxiliarul *a avea* și infinitivul analitic al verbului de conjugat construit cu prepoziția particulă-morfem de infinitiv *a*, ca în exemplele:

„Și pentru căci *avem a merge* la război asupra vrăjmașului sufletelor noastre” (Ivireanul 1972: 36).

1.4. Perioada contemporană

Structură și utilizare

În limba română literară modernă, timpul *viitor* al modului indicativ prezintă o structură analitică, putând fi exprimat prin folosirea uneia dintre cele două construcții pe care le cunoaște:

„una cu auxiliarul *a voi (a vrea)* în sintagmă, cealaltă cu auxiliarul *a avea*; una cu verbul sub forma temei de *infinitiv*, iar cealaltă cu verbul la *conjunctiv*” (Irimia 2008: 273).

În ceea ce privește formele verbale folosite în presa scrisă pentru exprimarea *viitorului*, constatăm o preferință pentru variantele populare folosite în limba vorbită, în contextul în care „Termenii popular/cult, vorbit/scriș sunt relativi în analiza limbajului în general, implicit în analiza limbajului publicistic (...) presa, radioul, televiziunea, comunicarea pe internet și-au creat un limbaj propriu. Deși este caracterizat prin accesibilitate și caută să informeze un public larg, avînd chiar tendința de a impune o normă, stilul publicistic prezintă atît în varianta scrisă, cît și în cea audiovizuală o mare deschidere spre elementele de limbă vorbită” (Stanciu 2004: 1).

Exemplificări

„ministru Educației *o să dea* o lege prin care cei ce vor lua examenul la facultate, *vor fi* declarați destul de studenți” (AC, 1.08.2014).

„*O să fie* greu la liceu” (AC, 19.07.2014).

„Se-ngroașă gluma: a trecut Gâdea în opoziție. Și Ponta *o să facă* Sinteza zilei” (DV, 31.07.2014).

„dacă mergeți pînă atunci, sigur *o să găsiți* o masă liberă” (DV, 7.08.2014).

„După ce *o să finalizăm* discuția cu cei de la CE *o să dăm* exemple multe publicului larg” (AP, 3.08.2014).

„Nu știi ce *or să obțină*, dar totul se va baza pe neseriozitatea noastră” (A, 23.08.2014).

„Îmi doresc, dar nu cred că *o să apuc*, nici eu, nici copiii mei” (A, 23.08.2014).

Înregistrăm și numeroase structuri de *viitor* literar

„Ziua Limbii Române *va fi* sărbătorită duminică în Parcul Titan printr-o serie de evenimente” (SS, 31.08.2014).

„În următorii douăzeci de ani *vom descoperi* viață extraterestră” (DV, 31.07.2014).

„românii *vor alege* o Evită pe peronul prezidențialelor din noiembrie” (AC, 26.08.2014).

Pe lângă aceste structuri de *viitor* popular și cult, regăsim frecvent în limbajul publicistic, *viitorul* perifrastic format cu *a avea*:

„*Am să introduc* personal un proiect de lege printre colegii mei” (AC, 26.07.2014).

„*Am să te iubesc* pînă la sfârșitul lumii” (JN, 22.08.2014).

„Dacă pierde o să-l apăr, dacă câștigă *am să-l înjur*” (SS, 22.08.2014).

„*Ai să îl regreți* pe Băsescu. O să îl regreți dintr-un singur motiv, acela că eu, dacă ajung președinte, nu fac pact de coabitare” (AP, 22.08.2014).

„Diferențele de preț la medicamente *n-au să dispară*” (TMD, 22.08.2014).

2. Viitorul anterior:

Nu apare menționat în primele lucrări de gramatică (Șincai 1805, Loga 1821, Alexe 1826). Atestat prima dată în lucrarea lui Heliade-Rădulescu (1828: 41): „și felurile viitorului sînt două: viitoru-întîiu cum: voiu scri, și viitoru al doilea cum: voiu-fi scris”, *viitorul II* este menționat ulterior și sub nume precum *fiitorul (exact)* sau *fiitorul trecut I* (Câmpeanu 1848: 91, 94) sau *fiitorul II* (Manliu 1880: 99).

Structură și utilizare

Construcție temporală cu structură analitică compusă, alcătuită din auxiliarul *a fi* la *viitor I* și participiul verbului de conjugat, *viitorul anterior* este folosit pentru a exprima o acțiune viitoare finalizată mai aproape de momentul evocării și anterioară acțiunilor exprimate prin *viitorul I*. Ordinea elementelor auxiliare variază, fără vreo influență asupra semanticii structurii (Manliu (1880: 99) menționează că forma de *viitor anterior* poate apărea astfel: *fi-voiu-jurat*, sau astfel: *voiu fi jurat*, însă nu specifică vreo diferență de sens între cele două construcții sinonime din punct de vedere morfologic).

Viitorul anterior reprezintă un „timp de relație (deictic relațional) (...) ocurența viitorului anterior impune prezența unui antecedent temporal care este totdeauna un verb cu formă de viitor propriu-zis” (GALR I 2008: 446). Astfel, el apare în textele limbii române concurat de structura omonimă de prezumtiv perfect.

2.1. Secolul al XVI-lea

În secolul al XVI-lea, foarte frecvente sunt structurile de *viitor* construite cu varianta veche pentru persoana a III-a singular a auxiliarului *a vrea*¹ (*vrea fi mers* în loc de *va fi mers*):

„Gura amu a Elisavthei numai ce slujia, ca și gura feateei de slujia celuia ce era în mațele ei, fiulu lu Dumnezeu, că de *nu vrea fi feciorulu jucatu-se, nu vrea fi prorocitu* Elisavtha.” (Coresi 1581: 493).

„Iară acea stea ce se ivi *nu vrea fi arătat* pre Hristosu, de *nu vrea fi deștinsu* aiavea și desupra capului coconului să stea.” (Coresi 1581: 503).

Întâlnim și forme de *viitor anterior* construite cu forma literară a auxiliarului:

„Încă iară să se leapede cine *va fi viatu* în ceastă lume viața lui, mainte” (Coresi 1581: 69).

„și cineșu alu său răspunsu va să dea înaintea lu Dumnezeu, de toate lucrurile ce *va fi lucratu* pre ceastă lume, oare cu cuvântulu, oare cu lucrulu.” (Coresi 1581: 113).

„Și împreună numai înaintea judecătorulu sta-vămu cu frică și cu cutremuru multu, să *va fi fostu* și bogatu, sau și săracu” (Coresi 1581: 538).

2.2. Secolul al XVII-lea

Structurile de *viitor anterior* sunt întâlnite frecvent în textele secolului al XVII-lea, concurând, ca și în perioada anterioară, cu structurile omonime morfologic de prezumtiv perfect.

¹ A se vedea paradigma auxiliarului *viitorului I*, de la pagina 3.

„Iară de *va fi fost* vreun taur împungătoriu de ieri sau de alaltaieri, și-l vor mărturisi stăpânului săuși nu-l va omorî pre dînsul, și va omorî bărbet sau muiare, taurul cu pietri să să omoară” (BB, *Ieș*, 21, 29).

„Iară de să *va fi știut* că iaste taurul împungătoriu mai denainte, de ieri, de alaltaieri, și *vor fi mărturisit* stăpînului și nu-l va omorî pre dînsul, va plăti taur pentru taur, iară stîrvul va fi al lui” (BB, *Ieș*, 21, 36).

„Așa vei face: vițelul tău, și oaia ta, și înjugătoriu tău, 7 zile *vor fi supt* mumă-ș, iară a opta zi Mi le vei da pre eale” (BB, *Ieș*, 22, 30-31).

2.3. Secolul al XVIII-lea

Fără a prezenta vreo particularitate deosebită față de secolele anterioare, structurile de *viitor anterior* apar în secolul al XVIII-lea, însă sunt depășite numeric de structurile omonime morfologic de prezumtiv perfect.

„Las cu mare blestem ca cine va sluji la această casă, veri om bun va fi, veri rău, nici cu un mijloc să nu i să oprească simbria pre cît *va fi slujit*” (Ivireanul 1972: 334).

„de să va întâmpla carea cumva să piară vreun zapis, să se poată îndrepta acel lucru ce *va fi fost* scris înr-însul cu acel zapis ce va fi scris în carte, fiind pecetluit cu pecetia domnească” (Ivireanul 1972: 336).

2.4. Perioada contemporană

Concurat de forma omonimă de prezumtiv perfect, *viitorul anterior* este întâlnit destul de rar în limba română actuală, fiind construit analitic cu ajutorul formei de *viitor* a auxiliarului *a fi* și participiu verbului central al structurii verbale.

„Nu știm, în realitate, cîți cititori *vom fi avut* în vremea aceea, și nici nu mai contează.” (DV, 3.02.2015)

3. Viitorul în trecut:

Timpul *viitor* mai este redat în limba română și printr-o „construcție perifrastică, alcătuită din verbul *a avea* (cu paeadigma completă de imperfect) și conjunctivul prezent al verbului care redă procesul comunicat: *aveam să vin, aveai să vii, avea să vină, aveam să venim, aveați să veniți, aveau să vină*. Această construcție exprimă posterioritatea (ca și *viitorul*), având însă distribuție limitată – apare doar în context cu verbe cu timpul de referință „trecut”. de aceea este denumită și *viitorul în trecut*.” (GALR I: 441-443).

3.1 Perioada veche

Formele de *viitor în trecut* sunt destul de rar întâlnite în limba română veche, astfel explicându-se faptul că acest timp verbal nu este consemnat în primele gramatici ale limbii române. Oferim spre ilustrare, următorul exemplu:

„Că cestu orbu, niminea *nu avea să derepteze* pre elu, nici putea să vază pre Domnul” (Coresi 1581: 443).

3.2 Perioada contemporană

În limba română contemporană, *viitorul în trecut* este folosit mai frecvent decât în perioada anterioară. Oferim spre ilustrare următoarele exemple:

„Mai târziu, fetele și băiețiiăștia ordonați *aveau să devină* poate cetățeni la fel de cumiți, corect încheiați la cămăși, oameni care fac toate lucrurile în ordine, fără grabă și după rînduială” ([DV, 5.02.2015](#))

„Aceștia voiau să se spele pe mâini pentru că *urma să intre* pe mîna Miliției” ([DV, 5.02.2015](#)).

„După lege, *urma să fie* eliberat, căci nu se mai putea prelungi” ([DV, 5.02.2015](#)).

Concluzii:

Paradigma timpului *viitor* conține mai multe forme cu structură analitică atestate încă din primele texte de limbă română scrisă. Fie că se constituie în serii sinonime din punct de vedere morfologic în paradigma *viitorului I* (forma *a vrea* + infinitiv este sinonimă morfologic cu forma *a vrea* + conjunctiv, cu forma *a avea* + conjunctiv, dar și cu forma *a avea* + infinitiv), fie că se constituie în forme de exprimare a altor tipuri de acțiuni viitoare decât cea exprimată de *viitorul I* (formele *viitorului al doilea* și ale *viitorului în trecut*), construcțiile existente în limba română și folosite pentru exprimarea acțiunilor posterioare momentului evocării lor sunt în totalitate analitice și prezintă paradigme asemănătoare în toată perioada analizată, atât în limba veche, cât și în limba modernă. Chiar dacă preferința pentru o formă sau alta variază pe parcursul perioadei investigate, observăm prezența constantă a tuturor structurilor timpului *viitor* în textele suport consultate în lucrarea de față.

BIBLIOGRAPHY:

Alexe 1826 = Alexe, Joannis, *Gramatica daco-romana sive valachica*, Viena, 1826.

Câmpeanu 1848 = Câmpeanu, P. M., *Gramatica românească*, Iași, 1848.

Cipariu, 1855 = Cipariu, Timotei, *Compendiu de gramateca limbei române*, Blaj, 1855.

Cipariu, 1866 = Cipariu, Timotei, *Principia de limbă și de scriptură*, Blaj, 1866.

Diaconovici Loga, 1822 = Diaconovici Loga, Constantin, *Gramatica românească*, Buda, 1822.

Frâncu 2009 = Frâncu, Constantin, *Gramatica limbii române vechi (1521-1780)*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2009.

GALR (I și II) 2008 = *** *Gramatica Limbii Române*, Valeria Guțu Romalo (coord.), Tiraj nou, revizuit, vol. I, Cuvântul, vol. al II-lea, Enunțul, Editura Academiei Române, București, 2008.

Heliade Rădulescu, 1828 = Heliade Rădulescu, Ion, *Gramatică românească*, 1828.

Irimia 2008 = Irimia, Dumitru, *Gramatica limbii române*, ediția a III-a revăzută, Editura Polirom, Iași, 2008.

- Manliu, 1880 = Manliu, I., *Curs elementar și gradat de gramatică română. Etimologia și compozițiunile*, Editura Librăriei Socec & Comp., București, 1880.
- Stanciu 2004 = Stanciu, Nicolae, *Elemente sintactice populare în stilul publicistic* în Pană Dindelegan 2004, <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/dindelegan/18.pdf>.
- Șincai, 1805 = Șincai, Gheorghe, *Elementa Linguae Daco-Romanae sive Valachicae*, Buda, 1805.
- BB = *** *Biblia 1688*, ediția Mitropoliei Bucureștilor – sursa <http://www.archive.org>
- Coresi 1581 = Coresi, 1581 - Coresi, *Carte cu învățătură*, 1581, Publicată de Sextil Pușcariu și Alexie Procopovici, Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate anonimă, București, 1914.
- Dosoftei 1673 = Dosoftei, *Psaltirea în versuri*, 1673, Publicată de I. Bianu, Tipografia Academiei Române, București, 1887.
- Ivireanul 1972 = Ivireanul, Antim, *Opere*, Ediție critică și studiu introductiv de Gabriel Ștrempel, Editura Minerva, București, 1972.
- A = Adevărul <http://adevarul.ro/>
- AC = Academia Cațavencu <http://www.academiakatavencu.info/>
- AP = Agerpres <http://www.agerpres.ro>
- DV = Dilema Veche <http://dilemaveche.ro>
- JN = Jurnalul Național <http://jurnalul.ro/>
- SS = Știri pe surse <http://www.stiripesurse.ro>
- TMD = Timpul.md <http://www.timpul.md>

Acknowledgments: Această lucrare a fost publicată cu sprijinul financiar al proiectului „Sistem integrat de îmbunătățire a calității cercetării doctorale și postdoctorale din România și de promovare a rolului științei în societate”, POSDRU/159/1.5/S/133652, finanțat prin Fondul Social European, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.